לב הפרשה

שיעורו השבועי של המרצה אליהו יוסף

פרשת חיי שרה תשפ"ז

עסקת הנדל"ן הראשונה!

הפרשה שלנו פותחת בפטירתה של שרה, שנאמר: "וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה. וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הִוא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן".

ולמדו חכמינו שפטירת שרה התגלגלה בגלל עקידת יצחק, ולכן נסמכה פטירת שרה לעקידה (שנכתבה בסוף הפרשה הקודמת), והיה הדבר ניסיון גדול לאברהם אבינו, האם יהרהר אחר מידותיו של הקב"ה ויאמר בליבו: 'הלכתי בשמחה לעקוד את בני, ובשכר זה נפטרה לי אשתי?!', אך האמת היא, שפטירת שרה הייתה בדיוק בסוף הזמן שנקבע לה מראש לחיות, ולא התקצר לה אפילו רגע אחד מחייה בגלל עקידת יצחק, רק שהקב"ה זימן שהעקידה תהיה בדיוק בזמן שצריכה להיפטר, בשביל לנסות את אברהם אבינו.

שִׂטְנוּתוֹ של השטן

וכך מסופר במדרש: וילך השטן אל שרה, וידמה אליה כתואר איש זקן שפל ועניו מאוד, ואברהם עודנו מקריב העולה לה'. ויאמר אליה: 'הלא ידעת את כל המעשה אשר עשה אברהם ליצחק בנך היום, כי לקח את יצחק, ויבן מזבח, וישחטהו, ויקריב אותו על המזבח, ויהי יצחק צועק ובוכה לפני אביו ואין מביט אליו ואין מרחם עליו', וידבר השטן את הדברים האלה עוד לשרה פעמים, וילך לו מלפניה. ותשמע שרה את כל דברי השטן, ותחשוב כי איש זקן הוא מבני האדם אשר היה אצל בנה, ויבא ויגד לה כדברים האלה.

ותשא שרה את קולה ותבך, ותצעק צעקה גדולה ומרה על בנה, ותפל את נפשה לארץ, ותזרוק עפר על ראשה. ותאמר: 'בני יצחק, בני, מי יתן מותי אני תחתיך היום הזה!', ותוסף עוד לבכות, ותאמר: 'צר לי עליך כי גידלתיך וטפחתיך, ויהפך ששוני עליך לאבל, כי הייתה תאוותי אליך לצעקה ותפילה עד אשר ילדתיך לתשעים שנה, ועתה היית למאכלת ולאש היום הזה למנה. אך מתנחמת אנכי עליך בדבר ה', בני, כי מְצַוַת אלוקיך עשית, כי מי יוכל לעבור את דברי אלוקינו אשר נפש כל חי בידו. צדיק אתה ה' אלוקינו כי כל מעשיך טובים וישרים,

כי שמחה גם אני בדברך אשר ציוית, אך עיני במר תבכה ולב שמח'. ותיתן שרה את ראשה בחיק אחת מִשְׁפְּחוֹתֶיהָ, אחר כן ותדום כאבן. ותקם אחרי כן ותלך הלוך ושאלה ותלך עד חברון, ותשאל את כל הולכי הדרך אשר תפגע בדרך, ואין דובר אליה דבר לאמר מה נעשה בבנה.

ותבוא עם שפחותיה ועבדיה בקרית ארבע היא חברון, ותשאל על בנה, ותשב שמה, ותשלח מעבדיה לבקש אנה הלכו אברהם ויצחק. וילכו לבקש אותם בית שם ועבר ולא מצאו, ויבקשו בכל הארץ ואין.

והנה השטן בא אל שרה בדמות איש, ויבוא ויעמוד לפניה, ויאמר אליה: 'שקר דברתי אלייך, כי לא שחט אברהם את יצחק בנו, ולא מת'. ויהי כשמעה הדבר, וששה ותשמח מאוד מאוד אל בנה, ותצא נפשה משמחתה, ותמת ותאסף אל עמיה. [וי"א שנפטרה מהצער כששמעה על עקידת יצחק (פרקי דרבי אליעזר פל"ב ושפתי חכמים כאן)].

ואברהם בכלותו את עבודתו, וישב עם יצחק בנו אל נעריו, ויקומו וילכו יחדיו בארה שבע אל ביתם. ויבקשו את שרה ולא מצאוה, וישאלו עליה, ויאמרו אליהם: 'הלוך הלכה עד חברון לבקש אתכם אנה הלכתם, כי כזה וכזה הוגד לה'. וילכו אברהם ויצחק אליה חברונה, וימצאוה כי מתה.

וישאו כולם את קולם ויבכו עליה בכי גדול. ויפול יצחק על פני אמו ויבך עליה, ויאמר: 'אמי, אמי, איך עזבתני'. ויבכו אברהם ויצחק בכי גדול, וכל עבדיהם בכו איתם אל שרה, ויספדו עליה מספד גדול וכבד. (ספר הישר סוף פר' וירא)

המפרשים מסבירים כמה טעמים מדוע אברהם אבינו לא סיפר לשרה על ציווי ה' לעקוד את יצחק: א. אמר אברהם: 'שרה היא נביאה, ואם ה' לא אמר לה, וגם לא אמר לי לומר לה, סימן שרצון ה' שהיא לא תדע מזה'. ב. שלא יזיק לה הדבר מחמת הצער, ותיטרף דעתה ח"ו. ג. שלא יגרם עיכוב או ח"ו תהיה איזו התנגדות.

הכל שלך - ואין לו כלום!

ניסיון נוסף שנתנסה אברהם אבינו ע"י פטירת שרה, הוא הצורך למצוא מקום לקבור אותה, דבר שגרם לו להשפיל את עצמו ולהתחנן בפני אנשי המקום שירשו לו לרכוש אחוזת קבר, בו בזמן שהקב"ה הבטיח לו את כל הארץ.

וכך כתוב בגמרא על הפסוק "וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן מֵאַיִן תָּבֹא" (איוב א', ז'): "אמר לפניו: ריבונו של עולם, שטתי בכל העולם כולו, ולא מצאתי נאמן כעבדך אברהם, שאמרת לו: 'קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ כִּי לְךָ אֶתְּנֶנָּה', ואפילו הכי, בשעה שלא מצא מקום לקבור את שרה [עד שקנה ב-400 שקל כסף], לא הרהר אחר מידותיך". (ב"ב טו:)

ועוד כתוב בגמרא: "אמר לו הקב"ה [למשה]: חבל על דאבדין ולא משתכחין... אמרתי לאברהם: 'קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ כִּי לְךָ אֶתְּנֶנָּה', ביקש מקום לקבור את שרה ולא מצא, עד שקנה ב-400 שקל כסף, ולא הרהר על מדותיי". (סנהדרין קיא.)

גילוי מערת המכפלה

כשבאו המלאכים לאברהם והוא הכין להם לאכול, כתוב: "וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם". מדוע רץ אברהם? אומר המדרש שאברהם רץ משום שהעגל ברח לו. ולאן ברח? לתוך מערת המכפלה. ושם נגלה לו מחזה, הוא ראה שם את אדם וחוה שוכבים, ונרות דלוקים מעל ראשיהם, ורצה אברהם אבינו את המקום להיקבר בו, [ורמוז במילה, 'וְאֶל הַבָּקָר' אותיות 'ואל קִבְרָהּ']. (פרקי דרבי אליעזר פרק ל"ו, וזוהר חיי שרה קכ"ז ע"ב). אך לא רצה לרכוש את המערה מיד, כדי שלא יחשדו למה הוא רוצה לרכוש מערה כזו, ולכן חיכה עד ששרה תיפטר, ואז יש לו סיבה הגיונית שרוצה לרכוש אותה כדי לקבור בה את שרה.

כתוב בזוהר: "רבי קסמא אמר: מערת המכפלה סמוך לפתח גן עדן. בשעה שמתה חוה, בא אדם לקוברה שם, ושם הריח מריחות גן עדן באותו הריח שהיה שם, ושם נקבר.

מי נתעסק בו? שת בנו, שהוא היה בדמותו ובצלמו. אמר ר' רחומאי: הקב"ה נתעסק בו כשנוצר, ונתעסק בו כשמת. ולא היה מי שיודע בו, עד שבא אברהם אבינו עליו השלום, ונכנס לשם, וראה אותו...". (זוהר חדש רות דף ע"ט ט"ד)

מכפלה על שום מה

ישנם כמה פירושים מה הסיבה שנקראת המערה "מערת המכפלה: א. משום שכך היה שֵׁם השדה בו הייתה המערה. (רשב"ם, רמב"ן, ורד"ק). ב. משום שכפולה במערות, בית ועלייה על גביו. ג. מכיון שקבורים בה זוגות: אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. (עירובין נג. בשם רב ושמואל). ד. אמר ר' אבהו, שכפף (כפל) הקב"ה קומתו של אדם הראשון וקברו בתוכה. (ב"ר נ"ח, ח').

המבנה שרואים היום זה מבנה שנבנה בזמן בית שני מעל המערה שנמצאת למטה עמוק.

סיפור: החרב שנפלה למערה

ר' אברהם אזולאי זצ"ל, נולד לפני כ-450 שנה, בשנת ש"ל, בעיר פס שבמרוקו, ונפטר בגיל 73 בחברון בשנת ת"ד. הוא היה סב סבו של החיד"א זצ"ל, וחיבר ספר "חסד לאברהם". מסופר כי בדרכו לקפוטקיא, שט לשם בספינה, והיה רוח סערה, ונשברה הספינה, וכל רכושם טבע בים, וב"ה האנשים ניצלו, ולזכר הנס שניצל עשה את חתימתו בדמות ספינה. (שם הגדולים מע' א' או' ט"ר)

צילום חתימת ידו של רבי אברהם אזולאי, בצורת ספינה, זכר לנס שנעשה עמו

מסופר שפעם בה פָּחָה (מושל) מאיסטנבול לעיה"ק חברון, וביום שישי, כשכל הערבים היו הולכים להתפלל במערת המכפלה, הוא בא גם כדי לראות מה יש במערה. והיה לו חרב מאוד יקרה מצופה בזהב ובאבנים טובות, וכשהיה במערה, נפלה לו החרב לתוך המערה, והוא ציווה על עבדיו שיוציאו את החרב מהמערה, וכל מי שהיו מכניסים למערה היה מת.

חשב הפחה מה לעשות כדי להוציא את חרבו, והחליט לגזור על היהודים שיוציאו את חרבו בתוך שלושה ימים.

כששמעו זאת היהודים, עשו תפילות ותעניות, וכשהגיע הזמן שצריכים להיכנס, עשו גורל, ונפל הגורל על ר' אברהם אזולאי.

הלך ר' אברהם, והתכונן כראוי בטבילה וכו', והלך למערת המכפלה, קשרו אותו לחבל והורידוהו למערה, ואחר שהעלה להם את החרב, החל להסתובב במערה, וראה אדם אחד עומד,

ושאלו מי הוא, והשיב האדם: "אני אליעזר עבד אברהם", ואמר לו אליעזר: "המתן כאן עד שאבקש מאברהם יצחק ויעקב רשות להכניס אותך". ונתנו לו רשות, ונכנס ר' אברהם בפחד גדול, והרגיש שם כמו גן עדן, ולא רצה לצאת משם. אמרו לו: "אי אפשר, אתה חייב לצאת, ומחר הנשמה שלך תבוא לכאן".

ועלה בחבלים חזרה לכל האנשים שחיכו לו, ושמחו מאוד לראותו, ואמר להם שנגזר עליו שיפטר למחרת וזה רצונו, וכל הלילה היו יושבים והיה דורש להם עד הבוקר, ואז טבל ולבש תכריכים ואמר "שמע ישראל" ויצאה נשמתו. (ספר זכרון ירושלם דף יא.)

עסקת הנדל"ן הראשונה

התורה מספרת לנו כאן לראשונה על עסקת נדל"ן שנעשתה בין צדיק לרשע, ומאריכה ומפרטת לנו, כדי שנלמד אנו איך להתנהג, ואיך לא להתנהג.

וכך היה תהליך הקנייה: אברהם רצה לקבור את שרה במערת המכפלה, והמערה הייתה שייכת לעפרון החיתי ונמצאת בקצה שדהו, אך אברהם לא פנה אליו ישירות, משום שעפרון היה בתוך השטח המוניציפאלי של בני חת, והיה צריך גם אישור של כל יושבי המקום, לכן הוא פנה קודם כל אליהם לבקש את רשותם, והגיש בקשה לעיריית בני חת להקצאת שטח לקבורת שרה, ולאחר שאישרו לו את הבקשה, ואמרו לו שכל חלקה שיבקש יקבל, משום שכבוד גדול הוא להם שיהיה חלקו עמם.

רק אז הוא מגלה להם שהוא רוצה את החלקה של מערת המכפלה שנמצאת בקצה שדהו של עפרון, ומבקש מהם לדבר איתו שייתן לו את המערה בכסף מלא, (בלי משא ומתן, אלא כמה שיעריך השמאי את המערה הוא ישלם). ומה ענה להם עפרון? "וַיַּעַן עֶפְרוֹן הַחִתִּי אֶת אַבְרָהָם בְּאָזְנֵי בְנֵי חֵת לְכֹל בָּאֵי שַׁעַר עִירוֹ לֵאמֹר. לֹא אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְךָ נְתַתִּיהָ לְעֵינֵי בְנֵי עַמִּי נְתַתִּיהָ לָּךְ קְבֹר מֵתֶךָ", בשבילך אני נותן לא רק את המערה, אלא גם את השדה, ללא כל תשלום.

אך אברהם אבינו מתעקש לשלם ואומר לו: "אַךְ אִם אַתָּה לוּ שְׁמָעֵנִי נָתַתִּי כֶּסֶף הַשָּׂדֶה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת מֵתִי שָׁמָּה". ואז אומר לו עפרון: "אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינְךָ מַה הִוא וְאֶת מֵתְךָ קְבֹר", אמנם השדה שווה 400 שקל כסף, אך בין שני אוהבים כמונו זה כלום, לכן קח את השדה במתנה ותקבור את שרה. ואז כתוב: "וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרֹן אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאָזְנֵי בְנֵי חֵת אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֹבֵר לַסֹּחֵר". אברהם משלם את שווי השדה לפי מה שאמר עפרון, (400 שקל כסף = כ-17,000 ק"ג כסף טהור), אע"פ שהוא אמר מחיר גבוה פי כמה משוויה האמיתי. ואף משלם בסוג כסף יקר מאוד שעובר לסוחר בכל מקום, ועושה זאת ליד כל בני העיר, שנאמר: "וַיָּקָם שְׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בַּמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לִפְנֵי מַמְרֵא הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ... לְאַבְרָהָם לְמִקְנָה לְעֵינֵי בְנֵי חֵת בְּכֹל בָּאֵי שַׁעַר עִירוֹ". והמקום נרשם על שמו בטאבו עד עולם.

עין רעה על אחרים

כתוב בפסוק: "וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרֹן... אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֹבֵר לַסֹּחֵר". מדוע בהתחלה כתבה התורה 'עֶפְרוֹן' עם ו', ואחרי זה 'עֶפְרֹן' בלי ו'? עונה המדרש, שעל זה נכתב במשלי: "נִבְהָל לַהוֹן אִישׁ רַע עָיִן וְלֹא יֵדַע כִּי חֶסֶר יְבֹאֶנּוּ" (כ"ח, כ"ב). נִבְהָל לַהוֹן אִישׁ רַע עָיִן - זֶה עֶפְרוֹן, שֶׁהֶכְנִיס עַיִן רָע בְּמָמוֹנוֹ שֶׁל צַדִּיק, [שידע שאברהם עשיר וחמד את ממונו]. וְלֹא יֵדַע כִּי חֶסֶר יְבֹאֶנּוּ - שֶׁחִסְּרָתּוּ הַתּוֹרָה וָא"ו. (בר"ר נ"ח, ז')

כתב בעל הטורים: 'עֶפְרֹן' (חסר) בגימטרייא 400, ו'רע עין' בגימטרייא 400, כנגד 400 שקל כסף שלקח מאברהם עבור מערת המכפלה.

נשאלת השאלה: המדרש אומר שבגלל שעפרון שם עין על כספו של אברהם, זה גרם לו לחסר, ומה החסר שנגרם לו? שנגרעה אות ו' משמו. וצריך להבין: מה מפריע לעפרון ה'עונש' שקיבל שחיסרו לו את האות ו' מהשם שלו? וכי זה עונש?! מסתמא הוא מוכן למכור עוד אותיות משמו בתמורה לעוד כסף... עונש הראוי לאדם כזה זה שיחסרו לו מהממון בגלל שחמד ממון לא שלו, אבל איזה עונש זה להחסיר אות בשם?

התשובה היא, שבאמת חכמינו רצו ללמדנו שבגלל שעפרון היה חמדן ונבהל להון, הוא הפסיד הרבה מאוד: גם כבוד, גם ממון, וגם עולם הבא. כי אם לא היה חומד את ממונו של אברהם, וגם לאחר שאברהם הציע לו תשלום הוא היה ממשיך להישאר איתן במילתו, והיה אומר לאברהם: 'אני אמרתי במתנה - אז נגמר! אני לא חוזר בי!', ולא היה דורש תשלום (ובוודאי לא היה נוקב סכום כלשהו), ברור הדבר שאברהם לא היה מסכים בשום אופן לקבל בלי לשלם.

ולא רק שהיה משלם, אלא אף היה משלם יותר ממה שעפרון אמר! כמו שמובא בשם הגר"א, שאברהם לא רצה להשתמש לצרכיו בכסף שקיבל מאבימלך, שנאמר: "וּלְשָׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֶלֶף כֶּסֶף לְאָחִיךְ", ולכן רצה לקנות בכסף זה את מערת המכפלה לקבור את שרה. ואם עפרון לא היה אומר סכום, אברהם היה משלם לו את כל הכסף שקיבל מאבימלך.

וכך עפרון היה מרוויח בכפליים, גם כבוד גדול (שנותן את המערה בחינם), גם זכות גדולה (שבחלק ששייך לו קבורים האבות), וגם עוד 600 שקל כסף, אך בגלל שקפץ וחמד 400, הפסיד 600, וגם את המצווה והכבוד. וזה הכוונה שנחסר לו אות ו' משמו, שזה מסמל את ה-600 שקל שהפסיד, וגם מצווה וכבוד שהפסיד.

משל למה הדבר דומה

המגיד מדובנא ממחיש את זה על פי משל, משל לשר גדול שהתאכסן במקום אחד, והמארח כיבדו מאוד, והיה שמח בזכות הגדולה שהשר מתארח אצלו. ולפני שהרב נסע לדרכו, שאל את המארח: "כמה כסף מגיע לך על האירוח?", השיב המארח: "עצם זה שכבודו התארח אצלי, זה השכר והזכות שלי. אני לא מבקש תשלום בעבור האירוח!". וכששמע כך השר, התעוררה בליבו חיבה יתירה, נתן לו מתנות רבות העולות יותר מהשכר שהיה מגיע לו על עצם האירוח. אך אם היה נוקב בשכרו, היה מקבל רק את השכר המגיע לו באמת.

התנהלות של צדיק ושל רשע

<u>שאלה 1</u>: עפרון עונה לאברהם לעיני כל בני חת: "לֹא אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְךָ נְתַתִּיהָ". נשאלת השאלה, איך הוא הגיע לדבר על השדה? הרי אף אחד לא ביקש אותה, אברהם דיבר רק על המערה! ועוד עפרון מקדים ומזכיר אותה לפני המערה. ובכלל, ראינו שעפרון היה חמדן, וגם את המערה הוא לא באמת רצה לתת בחינם, אז מדוע שיוסיף את השדה, ועוד במתנה?

שאלה 2: אברהם אבינו אמר לעפרון: "אַךְ אִם אַתָּה לוּ שְׁמָעֵנִי נָתַתִּי כֶּסֶף הַשָּׂדֶה קַח מִמֶּנִּי". מדוע אומר 'נָתַתִּי' בלשון עבר? הרי רק עכשיו מציע לתת לו, היה לו לומר 'אני אתן לך את כסף השדה'.

שאלה 3: אמרנו שלאחר שהציע אברהם לעפרון כסף, ענה לו עפרון: 'אמנם השדה שווה 400 שקל כסף, אך בין שני אוהבים כמונו זה כלום, לכן קח את השדה במתנה ותקבור את שרה'. ואז כתוב: "וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרֹן אֶת הַכֶּסֶף". איך כתוב 'וישמע אברהם לעפרון'? ! הרי אם שמע לו הוא לא היה צריך לשלם, כי עפרון אמר לו שנותן במתנה.

הלב מנתב למילוי הרצון

תשובה לשאלה 1: שאלנו מדוע עפרון מציע גם את השדה, ועוד במתנה, הרי היה חמדן ולא מחפש לחלק מתנות? התשובה היא: עפרון היה חמדן ו'מתוחבל', אנשי העיר אמרו לאברהם: "בְּמִבְחַר קְבָרֵינוּ קְבֹר אֶת מֵתֶךָ אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת קִבְרוֹ לֹא יִכְלֶה מִמְּךָ מִקְבֹּר מֵתֶךָ", לכן הוא לא היה יכול לסרב או לומר שרוצה כסף בעבור המערה, הוא היה חייב לשחק את המשחק, לכן הוסיף ואמר שהוא נותן במתנה גם את השדה, בתואנה שבלי השדה לא שייך להשתמש במערה מכיון שלא יוכל לגשת למערה, אך הכל היה במטרה אחת: כדי שבסוף יוכל לבקש מחיר מופרז, וכדי שלא יכעסו עליו אנשי העיר, ולכן הכין לעצמו תירוץ שהוא גובה מחיר יקר בגלל שלא נתן לו רק קבר אלא נתן לו גם שדה, וכמו שאמרנו 'חמדן רע עין'.

מילה שהיא בֶּטוֹן

תשובה לשאלה 2: שאלנו מדוע אמר אברהם לעפרון: "אַךְ אִם אַתָּה לוּ שְׁמָעֵנִי נָתַתִּי כֶּסֶף הַשָּׂדֶה קַח מִמֶּנִּי", 'נָתַתִּי' בלשון עבר, הרי רק עכשיו מציע לתת לו? התשובה היא: כשהצדיקים מוציאים מפיהם אמירה שיעשו משהו, זה כאילו כבר הדבר נעשה, כי הם אינם חוזרים בהם לעולם, ולא רק שלא חוזרים בהם, אלא אף מוסיפים על מה שאמרו. בשונה מהרשעים, שלא רק שלא מקיימים את מה שמבטיחים, אלא גם עושים להיפך.

לשמוע את הלב

תשובה לשאלה 3: שאלנו מדוע לאחר שעפרון אומר לאברהם שנותן לו את השדה במתנה, אומר הכתוב: "וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרֹן אֶת הַכֶּסֶף". הרי הוא לא שמע לו? התשובה היא: אברהם אבינו שמע טוב טוב את רחשי ליבו של עפרון. הוא הבין שלא רק שעפרון לא מוכן לתת את המערה בחינם, אלא הוא אף רוצה כסף, והרבה כסף, אך מכיון שלא נעים לו לומר זאת ליד כולם, לכן הוא מפריז על מחירה ואומר לו שאפילו ששווי השדה 400 שקל כסף, הוא נותן לו אותה במתנה, כדי שלאברהם לא יהיה נעים לקחת מתנה כזו יקרה. זו דרכם של רשעים, שפיהם וליבם אינו שווה, לכן כתוב: "וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרוֹן", ששמע את מה שהלב שלו אומר, ולא את מה שמוציא בפיו.

סיפור: לשלם זה הכי זול!

מסופר על הרב מבריסק, ר' יצחק זאב הלוי סולובייצ'יק זצ"ל, שכשחיתן את בנו הוא התארח באיזה מקום בבני ברק, וכשבא ללכת ורצה לשלם לבעל המקום, הוא לא היה מוכן לקחת כסף מהרב, אך הרב התעקש לשלם ואמר לו את מה שהיה רגיל תמיד לומר: 'לשלם צריך, השאלה איך ובמה לשלם, והתשלום הכי זול הוא בכסף...'.

אמור מעט ועשה הרבה

אומרת הגמרא: כתוב: 'וְאֶקְחָה פַּת לֶחֶם', וכתוב: 'וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם', אמר רבי אלעזר: מכאן שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה [שאברהם אמר למלאכים שיבואו לביתו ויביא להם פת לחם, ובסוף הביא להם לשונות של בקר], ואילו רשעים, אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים. מנין לומדים זאת? מעפרון, שבהתחלה אמר לאברהם: "לֹא אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי, הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ, וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְךָ נְתַתִּיהָ, לְעֵינֵי בְנֵי עַמִּי נְתַתִּיהָ לָּךְ, קְבֹר מֵתֶךָ", והיינו שיתן לו במתנה, [ועוד אומר לו עפרון: "אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאת שֶׁקֶל כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינְךָ מַה הִוא וְאֶת מֵתְךָ קְבֹר" שאע"פ שהשדה שווה 400 שקל כסף, אך בין שני אוהבים כמונו זה כלום, לכן קח את השדה במתנה ותקבור את שרה], אך כשאברהם התעקש כן לשלם, התהפך עפרון בצורה קיצונית לצד השני, ולקח ממנו מחיר גבוה בהרבה. (ב"מ פז.)

תהיה אברהם ולא עפרון!

רואים אנו את ההבדל בעשיית עסק בין צדיק לרשע. הצדיק רוצה לשלם מחיר מלא על מה שמקבל, ומתנהל בחכמה, אך בשקיפות והגינות, והכל מעל השולחן, ומילה שלו זה כמו בֶּטוֹן, אין אופציה לחזרה או חרטה. אך לעומתו הרשע חושב כל הזמן רק איך לגרוף לעצמו הון ולהוציא מהשני את מה שיש לו, ואף את מה שאין לו, וכל כולו 'נופת צופים' כאילו מלא בדאגה לשני, אך הכל במטרה לצוד אותו, כמו שאומר הנביא: "חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם מִרְמָה דִּבֶּר בְּפִיו שָׁלוֹם אֶת רֵעֵהוּ יְדַבֵּר וּבְקִרְבּוֹ יָשִׂים אָרְבּוֹ" (ירמיה ט', ז'). ורואים אנו שאף על פי שעפרון לא גנב את אברהם אבינו, והכל היה בהסכמה, חכמינו קראו אותו 'רשע' על זה שהיה אחד בפה ואחד בלב, ולא עמד אחרי דיבורו, שנלמד מכאן כמה זה חמור שהאדם לא עומד בדיבורו ומחפש תירוצים וכו'.

סיפור: בעל המגרש שגורש

הרב יצחק זילברשטיין מספר שפעם אחד סיפר לו אדם שהיה לו מגרש, והגיע עולה חדש מחו"ל שרצה להשקיע את כספו, והוא לא כל כך היה מבין בשווי ובאיכות של כל מגרש וקרקע, ובעל המגרש הנ"ל שכנע אותו בכל מיני שכנועים ששווה לו לקנות ממנו את המגרש, ולקח לו עליו מחיר מופקע, ובעל המגרש היה שמח ומאושר על העסקה שעשה. אמר לו הרב: 'ממש הרווחת? ! נהיית בדיוק כמו עפרון ! רק שאתה לא יודע שהדבר הזה הביא לך רק חסר. גם התרחקת מן הקב"ה, וגם ברכה לא יהיה לך'.

סיפור: 'כונס נכסים' תרתי משמע

לפני כשנה הציע לי מתווך לקנות דירה מִפּוֹנֵס נכסים במחיר מוזל מאוד, כ-200,000 ₪ פחות ממחיר השוק, אך היה תנאי, שצריך לשלם לעורך דין מתחת לשולחן סכום כלשהו שנקב בו, ואע"פ שהעסקה הייתה מאוד משתלמת, משכתי ידי ממנה, משום שזה הריח לי שהעו"ד של הכונס מתנהל שלא ביושר עם בעלי הדירה, ולא רציתי לתת ידי לזה, וגם אם זה לא ענייני, וגם אם אני יודע שאם לא אני אז יבוא מישהו אחר, לא רציתי לתת ידי לספק עושק.

ואת זה אנו לומדים כאן מאברהם אבינו, לא לעשות עסקאות אפילות, אלא רק בגלוי לעין כל, כי אם צריך להסתיר, זה סימן שיש דברים לא חלקים בלשון המעטה.

© כל הזכויות שמורות

לעילוי נשמת הבחור היקר שוהם יהודא ז"ל בן ר' שריה הי"ו וגילה סמדר תחי'

לשמיעת השיעור באמצעות הטלפון חייגו: 0733641188 | לקבלת השיעור והעלון במייל שלחו בקשה לכתובת: a0528000534@gmail.com